
Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:6

Kommunikationsstrategi

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:29 om att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en kommunikationsstrategi kring vad Svenska kyrkan gör och står för. Utskottet delar motionärernas tankar om att Svenska kyrkans minskade medlemsantal måste tas på stort allvar och att frågan behöver finnas med i lokala församlings- och kommunikationsstrategier som kan stödjas och kompletteras av stift och den nationella nivån. Utskottet menar att mycket av det motionärerna efterfrågar finns med i det uppdrag som kyrkomötet redan gett kyrkostyrelsen vid 2017 års kyrkomöte, om att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att anse motionen besvarad.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att motion 2018:29 ska anses besvarad med vad utskottet anför.

Motionens förslag

Motion 2018:29 av Tomas Rosenlundh m.fl., Kommunikationsstrategi

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en kommunikationsstrategi med mål att ge generell information till våra medborgare om vad Svenska kyrkan gör och står för.

Bakgrund

Medlemsutvecklingen i Svenska kyrkan

Antalet medlemmar i Svenska kyrkan minskar. Sedan år 2000, då kyrkan fick ändrad relation till staten, har antalet medlemmar minskat från nästan 7,4 miljoner medlemmar till 6 miljoner medlemmar år 2017. I medlemmar i andel av befolkningen innebär det en minskning från 82,9 procent år 2000 till 59 procent år 2017. Orsaken är både aktiva utträden och en generationsväxling, då äldre medlemmar dör utan att det tillkommer lika många nya medlemmar genom dopet. Sedan 1996 föds ingen till medlemskap i Svenska kyrkan, utan föräldrar väljer detta åt sina barn. Om inte doptalen förändras kommer effekterna av generationsväxlingen öka under de kommande decennierna. Nedgången i andelen av befolkningen som är medlem i Svenska kyrkan beror på att invandring ökar folkmängden och bidrar till ett mer mångreligiöst samhälle. I de prognoser som tagits fram av nationell nivå beräknas 45 procent av svenska folket vara medlemmar i Svenska kyrkan 2030 om utvecklingen följer samma mönster som de senaste decennierna.

Även antal dop, konfirmander, vigslar och gudstjänstbesök minskar över tid. Det finns regionala och lokala undantag från denna utveckling. I boken *Församlingar mot strömmen*, utgiven av Svenska kyrkan, beskrivs befolkningsomflyttningar inom Sverige och kyrksamheten som faktorer för de regionala och lokala skillnaderna. De församlingar som har ökat antalet medlemmar återfinns i storstadsnära kommuner med hög inflyttning och växande befolkning. Medan andra församlingar, framför allt i glesbygd, redan har mött en snabbare medlemsminskning till följd av utflyttning och generationsväxling.

Svenska kyrkan är inte ensam i denna utveckling utan antalet medlemmar minskar även i exempelvis frikyrkorna, de politiska partierna och andra traditionella folkrörelser. Även om engagemanget fortsatt är stort är inte ett livslångt medlemskap en självklarhet. Politiska partier har tappat hälften av sina medlemmar, men även fackföreningar samt miljö- och friluftorganisationer har haft vikande medlemstal de senaste decennierna. I stället är det vanligare att gå in och ut ur organisationer i olika faser av livet, att engagera sig utan att vara medlem eller i lösare nätverk. Svenska kyrkan är Sveriges största medlemsorganisation och har ännu inte påverkats fullt lika mycket som många andra organisationer. Medlemstalen har minskat med 20 procent på 20 år, vilket är i ungefär samma omfattning som för de traditionella frikyrkorna.

De senaste årens utträden

Under 2016 trädde fler än något tidigare år ut ur Svenska kyrkan. Totalt valde över 90 000 att aktivt träda ut, vilket var nästan dubbelt så många som föregående år. Det motsvarar 1,5 procent av medlemmarna. Detta var dels en effekt av medial granskning, dels följer det ökade antalet utträden ett mer övergripande mönster som för närvarande även präglar utvecklingen bland systerkyrkor och andra organisationer i Norden. Ett livslångt medlemskap är inte längre självklart.

Den största gruppen utträdare 2016 var i likhet med tidigare år unga 25–30 år, men under sommarmånaderna i samband med mediernas granskning av resor och representation i församlingar och utlandskyrkans ledning trädde främst äldre medlemmar med en lång relation till kyrkan ut. Detta var resultatet av att medlemmar blivit besvikna eller arga på företrädare för kyrkan i samband med mediegranskningar och mediedebatter. De som har en svag eller ljum relation med kyrkan har inte alls uppmärksammat händelsen.

Även under 2017 valde över 90 000 att lämna Svenska kyrkan. Under 2017 låg de aktiva utträdena betydligt över nivåerna för vanliga kyrkovalsår, vilket innebär att fler än någonsin tagit ett aktivt beslut att lämna Svenska kyrkan. Även om de flesta träder ut i samband med deklarationen eller slutskattebeskedet uppger närmare hälften av de svarande i Svenska kyrkans enkät till allmänheten avsaknad av tro på Gud som skäl till utträdet. Därefter kommer motiv som att medlemskapet inte känns meningsfullt (18 procent) och ekonomiska motiv (17 procent).

Yngre betonar avsaknad av tro något oftare än äldre, medan äldre i något högre grad uppger att de blivit upprörda eller arga på någon representant för kyrkan. Även om relativt få, knappt var femte, för fram ekonomi som enda eller huvudsakliga skäl så är det tydligt att ekonomi är en bidragande orsak till utträden. Utträdena kulminerar under tiden för deklaration på våren och då slutskattebeskedet kommer på hösten. På senare år har nätsidor och företag som marknadsför utträden ur Svenska kyrkan också haft kampanjer för att få medlemmar att lämna kyrkan, vilka varit särskilt intensiva under dessa perioder. Ekonomiska skäl kan vara att den med vacklande ekonomi efter sjukdom och arbetslöshet tvingas skära ned alla utgifter inklusive kyrkoavgiften trots

att medlemskapet upplevs som viktigt. Vanligare tycks dock det omvända vara, att den med hög inkomst upplever att kyrkoavgiften är oproportionerligt hög.

Det stora antalet aktiva utträden beror dels på att fler äldre med en lång relation till Svenska kyrkan valt att träda ut i samband med mediegranskningar, och dels på att den stora kullen född på slutet av 1980-talet och början av 1990-talet nu går in i en ålder där fler är påverkbara i förhållande till sitt medlemskap. Den unga generationen har de senaste två åren varit mer utträdesbenägen än tidigare år. Fortfarande är dock nästan 70 procent av de födda på 1990-talet medlemmar i Svenska kyrkan, men de har mindre kontakt med kyrkan och hög benägenhet att träda ur. Den åldersmässigt mest utträdesbenägna gruppen är 27-åringar. 2017 lämnade 4 procent av medlemmarna i den åldern Svenska kyrkan, jämfört med 1,7 procent av medlemmarna totalt. Det är brådskande att adressera det stora medlemstappet i den sista generationen som blev medlemmar genom familjetillhörighet vid födseln. De är många, de har en svag relation till kyrkan oavsett om de tror eller inte, och de fattar beslut om medlemskapet nu och de närmaste åren.

Den negativa utvecklingen fortsätter under 2018. Av dem som i november 2017 svarade på enkätfrågan om det är troligt att man fortfarande är medlem om ett år, uppger 1,7 procent att det inte alls är troligt och 4,2 procent att det inte är särskilt troligt. Benägenheten att träda ut är betydligt lägre bland de som är födda på 1930- och 40-talen, än bland de yngre. Bland 90-talisterna är benägenheten allra störst. Cirka 3 procent av de svarande i denna ålderkull uppger att det inte alls är troligt att de är kvar som medlemmar om ett år och 8 procent att det inte är särskilt troligt. Hur många av dessa som faktiskt går till aktiv handling i praktiken vet vi ännu inte.

Särskilt utträdesbenägna, utöver unga människor, är storstadsbor, män, höginkomsttagare, sverigedemokrater samt de som nyligen flyttat till en ny församling. Dessa grupper har relativt tydliga korresponderande drivkrafter till sitt utträde, och kan därför också adresseras som kommunikativa målgrupper.

I vilken mån Svenska kyrkan upplevs som relevant och meningsfull är starkt kopplat till kunskapen om vad kyrkan gör, vilken är låg i befolkningen som helhet. Detta trots att en majoritet av befolkningen uppger att de mött Svenska kyrkan i någon form under det senaste året.

Det finns starka samband mellan om man uppfattar Svenska kyrkan som relevant och upplevelsen av att kyrkan kommunicerar sådant som är viktigt i människors liv och att kyrkan finns med vid viktiga livshändelser. Det bygger både på personlig relevans och drivkraften att solidariskt bidra till kyrkan som samhällsnyttig aktör. Kunskap och förtroende hänger också samman. Människor som har en låg kunskap om kyrkan har också ofta ett lägre förtroende för den.

Arbete i församlingarna

Allt arbete i församlingarna är direkt eller indirekt medlemsvård, genom att det syftar till att vara en relevant verksamhet för människor boende i församlingen. Hur verksamheten bedrivs och vad som fokuseras på skiljer sig dock åt väsentligt. En del församlingar har ett bredare spektrum av aktiviteter och verksamhet än andra. Det skiljer sig också åt i vilken mån det aktivt arbetas med att bjuda in till de kyrkliga handlingarna, eller hur dessa följs upp i efterhand.

Kommunikation är en möjlighet till tätare kontakt med medlemmarna, och ansvaret för kommunikation med medlemmarna vilar hos församlingen. En kartläggning av kommunikationsresurser i församlingarna visar att flera församlingar saknar kommunikativa resurser såväl ekonomiskt som personellt och hinner inte heller använda sig av material som tagits fram av nationell nivå. I den mån det görs aktiviteter är de oftast

riktade direkt mot deltagande i de kyrkliga handlingarna, utan den nödvändiga satsningen på regelbunden synlighet och att bygga en positiv bild av Svenska kyrkan hos allmänheten och medlemmarna. Bara en handfull församlingar arbetar medvetet med kommunikation, och inte ens dessa mäktar med att bromsa den negativa utvecklingen på ett tillfredsställande sätt.

Ekonomiska konsekvenser av färre medlemmar

De 96 753 medlemmar som 2017 aktivt lämnade Svenska kyrkan hade följande år genererat cirka 312 miljoner kronor i årliga kyrkoavgifter om de hade stannat kvar som tillhöriga. Med en genomsnittlig återstående livslängd på 40 år, går kyrkan miste om totalt ca 12,5 miljarder kronor i framtida intäkter på ett enda års medlemsavgång. Således skulle en minskning av medlemstappet med en enda procent under ett givet år innebära cirka 125 miljoner kronor i framtida intäkter.

Befintliga styrdokument för kommunikation

2004 tog kyrkostyrelsen beslut om en gemensam kommunikationsplattform för Svenska kyrkan. Där slås avsändarstruktur, kommunikationsvision och kärnvärden fast. 2011 antog kyrkostyrelsen *Kommunikationsstrategi med ansvarsfördelning för Svenska kyrkan*. I den finns ett antal kommunikationsstrategiska vägval där det framgår att webben är navet i kommunikationen som kan kompletteras av andra kanaler vid behov. Även det personliga mötet och möte genom sociala medier lyfts fram som en viktig del av kommunikationen.

Ansvarsfördelningen i kommunikationsstrategin utgår från kyrkoordningens skrivelser om de olika nivåernas uppdrag (Fjärde avdelningen: Den nationella nivån, Inledning). Ansvar för medlemskommunikation finns hos församlingarna medan övriga nivåer ska stödja detta.

Exempel på arbete som pågår

Stiftens direktorer tog under våren 2017 ett beslut om samverkan i främjandearbetet inom området kommunikation under rubriken Kommunikation som mission – en gemensam verktygslåda för ökad relevans och närvaro. Med relevans, resurs och relation i fokus kan stiftens erbjuda församlingarna utbildning med målet att stärka dem i deras arbete med:

- ◆ ett synligt missionsarbete
- ◆ ett effektivare kommunikationsarbete
- ◆ att synliggöra församlingens arbete
- ◆ att människor upplever kyrkan som relevant
- ◆ att stärka den praktiska förmågan hos arbetslagen.

Arbetet stärker också förmågan att samverka mellan kyrkans olika nivåer i kommunikationsarbetet för att nå de grupper som har en svag relation med sin församling och som därför vanligen är svåra att nå. Arbetet sker i samarbete med den nationella nivån.

Den nationella nivån bedriver också kontinuerligt forsknings- och analysarbete, som ger underlag till Svenska kyrkans teologiska och strategiska reflektion över sin identitet och sin nationella och internationella omvärld. Analysarbetet handlar bland annat om att iaktta samhällsförändringar inom områden som medlemsutveckling, ekonomi, demografi och värderingar.

Den nationella nivån tillhandahåller redskap till stöd för arbetet med omvärldsanalys. Svenska kyrkans statistikdatabas är ett sådant redskap i analysarbetet. Den är tillgänglig för anställda, förtroendevalda och andra intresserade. Den bidrar med

statistiskt material för såväl församlingar, stift som nationell nivå. Nyckeln till Svenska kyrkan är en publikation som kyrkokansliet tar fram varje år. I den kan man ta del av olika artiklar med sikte på framtiden.

SK 2018:6

Tidigare behandling i kyrkomötet

Vid 2001 års kyrkomöte förelåg en motion 2001:73 om Svenska kyrkans kommunikation. Motionären ansåg att Svenska kyrkans möjlighet att föra ut det kristna budskapet i media inte skulle bli tillräckligt om man följde medieutredningens förslag (Svenska kyrkans medieutredning 1998–2000 *Kommunicera mera – med flera*), att det framför allt skulle ske genom de redan existerande tv- och radiokanalerna. Motionären föreslog därför att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att ta fram underlag och förutsättningar för att starta en egen tv- och radiokanal samt ett eget produktionsbolag. Kyrkolivsutskottet skrev i sitt betänkande Kl 2001:1 att de inte delade motionärens uppfattning utan var i likhet med de flesta av de inkomna remissvaren positiva till medieutredningens förslag. Dessutom ansåg utskottet att det inte fanns ekonomiska förutsättningar för Svenska kyrkan att starta och driva egen tv- och radiokanal och ett eget produktionsbolag. Utskottet föreslog därför kyrkomötet att motionen skulle avslås. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Vid 2004 års kyrkomöte förelåg åter en motion från samma motionär. Motionen 2004:77 innehöll bl.a. förslag om att kyrkomötet skulle ge kyrkostyrelsen i uppdrag att ta fram underlag på hur en egen tv- och radiokanal skulle kunna vara upplagd samt att målbeskrivningar skulle tas fram för dessa verksamheter. Kyrkolivsutskottet konstaterade i sitt betänkande Kl 2004:7 att de inte ändrat sitt ställningstagande i denna fråga. Utskottet fann därför inte någon anledning att bifalla motionen utan föreslog att den skulle avslås. Kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Vid 2006 års kyrkomöte behandlades motion 2006:8 i vilken det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle låta analysera och utvärdera samt rapportera till kyrkomötet vilka åtgärder som genomförts på grundval av slutsatserna i Svenska kyrkans medieutredning 1998–2000 *Kommunicera mera – med flera* samt resultatet av dessa. Kyrkolivsutskottet konstaterar att redogörelsen i betänkandet tillgodoser det som motionären efterfrågar i sin motion och utskottet föreslog därför att motionen skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Vid 2013 års kyrkomöte behandlades en motion 2013:5 om en framtidskommission och den bereddes av Kyrkolivsutskottet (Kl 2013:12). Motionären föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en framtidskommission. Utskottet delade motionärens uppfattning att det är viktigt att diskutera framtidsfrågorna för att se vilka strategiska vägval Svenska kyrkan ska göra men menade att det arbete som motionären efterfrågar redan pågår och därför föreslog utskottet att motionen skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Kyrkomötet 2017 beslutade med anledning av Kyrkolivsutskottets förslag i betänkande Kl 2017:1 att bifalla motion 2017:117 att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer.

Ärendet har behandlats en första gång i kyrkostyrelsen våren 2018. En förstudie ska genomföras avseende befintlig medlemsstatistik, goda exempel från församlingarnas medlemsvård och en teologisk reflektion. Arbetet kommer att bedrivas av en arbetsgrupp på den nationella nivån och tillsammans med en referensgrupp med stifts- och församlingsrepresentanter.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att motion 2018:29 ska anses besvarad med vad utskottet anför.

Utskottet delar motionärernas tankar om att Svenska kyrkans minskade medlemsantal måste tas på stort allvar och att alla nivåer inom kyrkan behöver reflektera och arbeta med detta. Frågan behöver finnas med i lokala församlings- och kommunikationsstrategier och stödjas och kompletteras av stift och den nationella nivån på olika sätt. Alla medlemmar behöver uppmuntras till att bli goda ambassadörer och kommunikatörer och berätta om sitt medlemskap och om vad kyrkan gör och står för. Utskottet menar att det motionärerna efterfrågar finns med i det uppdrag som kyrkostyrelsen redan fått vid 2017 års kyrkomöte då motion 2017:117 antogs, om att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi. Motionärernas intentioner borde kunna tas med i det arbetet varför inget nytt uppdrag behöver ges. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att anse motionen besvarad.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.